

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Державного університету «Житомирська політехніка»
з розгляду та захисту дисертації
на здобуття ступеня доктора філософії
ГРИЦИШЕНУ Дмитрію

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора
Михайловської Олени Василівни
на дисертаційну роботу Дубовика Дениса Євгеновича
на тему: «Механізми реалізації державної інформаційної політики»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»**

1. Актуальність теми та її зв'язок із сучасними завданнями публічного управління

Тематика дисертаційного дослідження Дубовика Д.Є. є своєчасною з огляду на радикальну зміну ролі інформації в державному управлінні. Сьогодні інформаційна політика визначає не тільки порядок доступу до відомостей чи організацію офіційного інформування, а й здатність держави підтримувати стійкість публічних інститутів, протидіяти ворожим інформаційним операціям, пояснювати управлінські рішення, забезпечувати довіру громадян і дотримуватися демократичних стандартів.

В умовах війни інформаційна сфера перетворилася на один із ключових просторів протистояння. Координована дезінформація, маніпуляції в соціальних мережах, дискредитація інституцій, поширення синтетичного контенту, кібератаки з комунікаційними наслідками та спроби створення локальних інформаційних вакуумів суттєво ускладнюють роботу органів публічної влади. За таких обставин недостатньо лише спростовувати окремі фейки. Потрібен механізм, який передбачає завчасне виявлення ризиків, наративне планування, організовану взаємодію суб'єктів, доказову верифікацію, прозоре реагування і подальше навчання системи.

Дисертація виконана у межах проблематики модернізації публічного управління в умовах діджиталізації, що відповідає сучасним пріоритетам державної політики України. Обрана тема безпосередньо пов'язана з потребою вдосконалення стратегічних комунікацій, цифрового врядування, інформаційної безпеки, взаємодії з медіа, відкритих даних і механізмів оцінювання результативності. Тому наукова і практична актуальність роботи не викликає сумніву.

Структура дисертації відображає логіку послідовного переходу від теоретичного осмислення проблеми до практичного інструментарію: у розділі 1 закладено концептуальні основи державної інформаційної політики, у розділі 2 проаналізовано особливості її функціонування в Україні, зокрема крізь призму гібридних загроз, а розділ 3 присвячено розробленню й удосконаленню організаційно-управлінського механізму її реалізації. Про глибину опрацювання теми свідчить обсяг використаної джерельної бази – 161 найменування, а також ілюстративний апарат роботи, що налічує 46 таблиць і 32 рисунки, які унаочнюють авторські моделі, матриці та алгоритми. Це підтверджує, що актуальність теми підкріплена не декларативно, а системним емпіричним і аналітичним опрацюванням.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано в межах науково-дослідної теми «Трансформація механізмів публічного управління в умовах діджиталізації» (номер державної реєстрації 0125U002400). Особистий внесок здобувача в межах теми полягає в обґрунтуванні концептуальних і методичних засад державної інформаційної політики, розробленні інтегрованого організаційно-управлінського механізму її реалізації, формуванні двоконтурної моделі стратегічних комунікацій і протидії дезінформації, а також системи моніторингу й оцінювання результативності відповідних управлінських рішень. Тематика дисертації безпосередньо відповідає завданням зазначеної науково-дослідної теми, а отримані результати є її логічним і завершеним науковим втіленням.

2. Методологічна основа та ступінь доказовості результатів

У першому розділі дисертаційної роботи «Концептуальні основи державної інформаційної політики» на основі історико-генетичного аналізу систематизовано еволюцію наукових поглядів на державну інформаційну політику через державоцентричну, організаційно-правову, демократично-комунікаційну, інформаційно-суспільну, безпекову та цифрово-платформну парадигми (підрозділ 1.1), при цьому автором доведено кумулятивний характер їх розвитку. У підрозділі 1.2 систематизовано функції, цілі та пріоритети державної інформаційної політики і запропоновано функціонально-цільову логіку «цінності – функції – цілі – пріоритети – механізми – результати – зворотний зв'язок». Підрозділ 1.3 присвячено обґрунтуванню методичних засад дослідження, зокрема поєднанню історико-генетичного, системного, інституційного, структурно-функціонального, мережевого, ризик-орієнтованого та результативно-оціночного підходів.

У другому розділі «Особливості функціонування державної інформаційної політики в Україні» проаналізовано систему суб'єктів формування та реалізації політики (підрозділ 2.1) й удосконалено класифікацію інструментів інформаційної взаємодії органів публічної влади з громадянами та медіа за

критеріями цифрової зрілості, інклюзивності, двосторонності, довіри, доказовості, оперативності та придатності до кризового використання (підрозділ 2.2). Особливої уваги заслуговує підрозділ 2.3, у якому досліджено проблеми забезпечення інформаційної стійкості держави в умовах гібридних загроз: запропоновано авторську матрицю залишкового ризику гібридних інформаційних загроз (табл. 2.13) та систему вимірів індексу інформаційної стійкості держави (табл. 2.14).

У третьому розділі «Розвиток механізмів реалізації державної інформаційної політики» розкрито найбільш прикладну частину дослідження: у підрозділі 3.1 сформовано інтегрований організаційно-управлінський механізм із шести контурів – нормативно-стратегічного, інституційно-суб'єктного, функціонального, інструментально-комунікаційного, ресурсно-забезпечувального та моніторингово-оціночного; у підрозділі 3.2 удосконалено механізми стратегічних комунікацій та протидії дезінформації через запропоновану двоконтурну модель; підрозділ 3.3 присвячено розробленню системи моніторингу й оцінювання ефективності реалізації державної інформаційної політики на основі логічної моделі «ресурси – процеси – продукти – результати – наслідки – вплив».

Методологічна конструкція дисертації є цілісною та відповідає складності досліджуваного об'єкта. Здобувач застосував комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, що дозволило уникнути одновимірного бачення державної інформаційної політики. Історико-генетичний підхід забезпечив розуміння еволюції наукових парадигм; системний і структурно-функціональний підходи дали можливість розкрити внутрішню будову механізмів; інституційний і мережевий аналіз використано для визначення ролей суб'єктів; ризик-орієнтований підхід став основою оцінки гібридних загроз.

Дисертант не обмежився описом нормативної бази або оглядом комунікаційних практик. У роботі простежується послідовний рух від теоретичного аналізу до інструментального проектування. Це виявляється у розробці рольової матриці, матриці залишкового ризику, системи індикаторів, цифрової аналітичної панелі, алгоритму реагування на інформаційні інциденти та дорожньої карти впровадження запропонованих рішень.

Обґрунтованість висновків підтверджується належною джерельною базою, використанням законодавчих і стратегічних документів, матеріалів міжнародних організацій, аналітичних звітів, наукових праць та фактичних показників сучасного стану цифрової взаємодії. Позитивним є те, що здобувач розмежовує офіційну статистику та авторські аналітичні оцінки ризиків, що свідчить про коректне ставлення до доказовості. Водночас варто зазначити, що в роботі подекуди застосовано практику групового цитування кількох джерел поспіль без чіткого прив'язування конкретної тези до позиції конкретного автора, що дещо ускладнює простежуваність окремих наукових думок і розмежування власне авторського внеску здобувача від узагальненої позиції цитованих дослідників.

Послідовність дослідницьких процедур, застосована здобувачем, – від операціоналізації базових понять і картування суб'єктів державної інформаційної політики до оцінювання чинних механізмів, моделювання можливих змін і валідації розроблених рекомендацій, – забезпечує відтворюваність результатів і дає змогу застосовувати запропоновану методику до аналізу суміжних напрямів публічного управління. Зокрема, авторська матриця залишкового ризику гібридних інформаційних загроз (табл. 2.13) і система вимірів індексу інформаційної стійкості держави (табл. 2.14) демонструють спроможність дисертанта поєднувати якісні експертні оцінки з кількісними шкалами ймовірності, вразливості та впливу, що є методологічно коректним підходом до аналізу слабоструктурованих управлінських проблем.

3. Основні наукові результати та їх новизна

Серед результатів, які заслуговують на особливу увагу, слід виокремити авторське трактування державної інформаційної політики як нормативно впорядкованої, інституційно скоординованої та технологічно підтриманої діяльності публічної влади у партнерстві з широким колом суб'єктів. Таке визначення відображає сучасний характер інформаційної сфери, де держава не є єдиним виробником інформації, але зберігає відповідальність за правомірність, достовірність, безпеку та суспільну результативність політики.

Здобувач систематизував функції, цілі та пріоритети державної інформаційної політики і запропонував функціонально-цільову логіку «цінності - функції - цілі - пріоритети - механізми - результати - зворотний зв'язок». Така послідовність є важливою, оскільки дозволяє уникнути ситуації, коли комунікаційні заходи проводяться без чіткого зв'язку з очікуваним суспільним результатом.

Вагомим науковим здобутком є принцип координованої поліцентричності. Його зміст полягає в тому, що єдність державної інформаційної політики забезпечується не адміністративною монополізацією, а спільними цілями, стандартами, фактологічною основою, кризовими протоколами та показниками. При цьому уповноважені суб'єкти зберігають власні професійні повноваження і відповідальність.

Значний інтерес становить двоконтурний механізм стратегічних комунікацій і протидії дезінформації. Він дозволяє поєднати довгострокову проактивну комунікацію з оперативним захисним реагуванням на інформаційні інциденти. У межах цієї моделі стратегічна комунікація не зводиться до кризових заяв, а протидія дезінформації не обмежується спростуваннями. Обидва напрями інтегровано через спільні стандарти доказовості, правові запобіжники, партнерську екосистему та систему оцінювання.

Не менш важливою є запропонована система моніторингу й оцінювання. Її ядром виступає логічна модель, що пов'язує ресурси, процеси, продукти, результати, наслідки та стратегічний вплив. Такий підхід сприяє переходу від

формальної звітності до управління на основі даних і дозволяє пов'язати показники із конкретними управлінськими рішеннями.

Заслугує на увагу авторська концептуальна архітектура інтегрованого організаційно-управлінського механізму реалізації державної інформаційної політики, що об'єднує нормативно-стратегічний, інституційно-суб'єктний, функціональний, інструментально-комунікаційний, ресурсно-забезпечувальний та моніторингово-оціночний контури в єдину систему з плановим і кризовим режимами функціонування. На відміну від традиційних відомчих підходів, ця архітектура передбачає обов'язковий цифровий координаційний контур і зворотний зв'язок між результатами оцінювання та коригуванням політики, що усуває розрив між стратегічним плануванням і оперативним управлінням. Не менш вагомим є вдосконалення класифікації інструментів інформаційної взаємодії органів публічної влади з громадянами та медіа за критеріями цифрової зрілості, інклюзивності, двосторонності, довіри, доказовості, оперативності та придатності до кризового використання, що робить її придатною для практичного аудиту наявного інструментарію в конкретному органі влади.

4. Теоретична цінність і прикладний потенціал

Теоретична цінність роботи полягає у розвитку категоріального апарату науки публічного управління, зокрема в уточненні змісту державної інформаційної політики, інформаційної стійкості, механізмів стратегічних комунікацій та оцінювання ефективності інформаційної політики. Дисертація демонструє спроможність поєднати класичні положення теорії державного управління із сучасними підходами до цифрового врядування, комунікаційної екосистеми, інформаційної доброчесності та гібридної безпеки.

Практичний потенціал дослідження визначається можливістю застосування його результатів у роботі органів державної влади і місцевого самоврядування, комунікаційних служб, регуляторів, безпекових структур, освітніх установ, громадських організацій та аналітичних центрів. Запропоновані підходи можуть бути використані під час підготовки регламентів міжвідомчої координації, комунікаційних стратегій, стандартів верифікації повідомлень, протоколів цифрової автентичності, паспортів індикаторів і аналітичних панелей.

Впровадження результатів у діяльності органів і установ різного типу засвідчує, що дисертація має не лише академічне, а й управлінське значення. Особливо цінними є рекомендації для місцевого рівня, де інформаційна взаємодія часто здійснюється в умовах обмежених кадрових ресурсів, високого суспільного запиту на оперативність і нестійкої цифрової інфраструктури.

Практичну значущість дисертації підтверджено чотирма актами впровадження результатів дослідження, отриманими від суб'єктів різного інституційного рівня: народного депутата України (довідка № 116д7/11-2025/196124 від 23.09.2025 р.) – у частині вдосконалення законодавчих ініціатив щодо інституційно-правового забезпечення державної інформаційної політики;

Менської міської ради (довідка № 05-23/2116 від 07.11.2025 р.) – у частині організації інформаційної взаємодії органу місцевого самоврядування з громадянами; громадської організації «Освітній компас» (довідка № 08/25 від 24.12.2025 р.) – у частині моніторингу інформаційного середовища та розвитку медіаграмотності; а також ЗВО «Університет трансформації майбутнього» (довідка № 19/25 від 18.10.2025 р.) – у навчальному процесі підготовки фахівців з публічних комунікацій. Така різнорівнева апробація – від законотворчого до місцевого й освітнього контурів – переконливо свідчить про практичну придатність запропонованих моделей і рекомендацій.

5. Повнота оприлюднення та апробації результатів

Основні положення дослідження представлено у 16 наукових працях. Серед них є статті у наукових фахових виданнях України, публікація у виданні, внесеному до наукометричних баз Web of Science та Scopus, іноземна наукова публікація та низка тез доповідей на науково-практичних конференціях. Опубліковані праці тематично пов'язані з дисертацією і відображають ключові результати: цифровізацію інформаційної політики, інституційний механізм, прозорість, організаційно-економічні аспекти, стратегічні комунікації та напрями оптимізації реалізації політики.

Апробація результатів у межах науково-комунікативних заходів свідчить про поступове формування авторської концепції та її обговорення в професійному середовищі. Обсяг і зміст публікацій є достатніми для репрезентації основних наукових положень дисертаційної роботи.

Кількісно-якісна структура публікацій підтверджує зазначене: із 16 наукових праць 7 є статтями, з яких 5 опубліковано у наукових фахових виданнях України з державного управління, 1 – у виданні, включеному до наукометричних баз Web of Science та Scopus (Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research), і 1 – у закордонному науковому виданні (Modern Science – Moderní věda, Чехія), а решта 9 праць становлять тези доповідей на конференціях різного рівня, включно з міжнародними. У працях, підготовлених у співавторстві, особистий внесок здобувача чітко розмежовано й документально зафіксовано із визначенням обсягу в друкованих аркушах, що відповідає вимогам до наукових публікацій здобувачів ступеня доктора філософії.

6. Дотримання академічної доброчесності

За результатами ознайомлення з дисертацією можна констатувати, що робота має самостійний характер, а використані ідеї, положення та матеріали інших авторів супроводжуються відповідними посиланнями. Формулювання наукової новизни, авторських визначень, моделей, алгоритмів і практичних рекомендацій подано як особистий внесок здобувача. Зазначений висновок узгоджується з результатами перевірки тексту дисертації на технічну унікальність, здійсненої за допомогою сервісу StrikePlagiarism.com (звіт від

23.06.2026 р.): коефіцієнт подібності становить 0,83 % за першим показником і 0 % за другим, що є вкрай низьким значенням, а виявлені збіги мають фрагментарний, здебільшого бібліографічний або термінологічний характер і не свідчать про запозичення змістовних положень. Оцінка дисертаційної роботи щодо дотримання академічної доброчесності ґрунтується на науковому змісті роботи, обґрунтованості сформульованих положень і результатах офіційної перевірки тексту на унікальність. Варто зазначити, що на титульному аркуші дисертації міститься особисте засвідчення здобувача про самостійний характер отриманих результатів, а у працях, підготовлених у співавторстві, особистий внесок дисертанта конкретизовано в обсязі друкованих аркушів і предметно окреслено. Такий рівень деталізації особистого внеску відповідає сучасним вимогам до академічної прозорості й дає змогу однозначно ідентифікувати результати, що належать особисто здобувачеві. Підстав для сумніву в дотриманні принципів академічної доброчесності під час аналізу матеріалів дисертації не встановлено.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційної роботи Дубовика Д.Є. засвідчив їхню повну ідентичність у частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань, положень наукової новизни, висновків до розділів і загальних висновків. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в основному тексті дисертації, і відтворює методологію дослідження, ключові визначення, авторські моделі та практичні результати в обсязі, достатньому для попереднього ознайомлення з роботою. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до Вимог до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами).

7. Зауваження та питання для наукової дискусії

1. У роботі переконливо обґрунтовано двоконтурний механізм стратегічних комунікацій та протидії дезінформації, який представлено у підрозділі 3.2, зокрема на с. 174, рис. 3.5 «Двоконтурний механізм стратегічних комунікацій та протидії дезінформації». Також позитивно слід оцінити систематизацію проблем чинної практики у табл. 3.7 на с. 173 та операційне розкриття принципів удосконаленого механізму у табл. 3.8 на с. 175. Водночас бажано було б чіткіше розмежувати організаційні процедури планового проактивного контуру і процедурні дії кризового захисного контуру, оскільки в практиці органів публічної влади ці функції часто виконуються одними й тими самими комунікаційними підрозділами. Доцільно було б окремо показати, які документи, часові регламенти, канали погодження, відповідальні особи та критерії ефективності застосовуються саме для планової комунікації, а які – для реагування на кризовий або дезінформаційний інцидент. Така деталізація

посилила б прикладну цінність моделі та зменшила б ризик змішування стратегічного пояснення політики з оперативним антикризовим реагуванням.

2. Запропонована чотирирівнева класифікація інформаційних інцидентів є практично корисною і подана у табл. 3.9 на с. 178 «Запропоновані рівні інформаційних інцидентів і стандарти реагування». Вона логічно доповнюється рис. 3.7 на с. 180 «Алгоритм виявлення, верифікації та реагування на дезінформаційний інцидент», де відображено послідовність роботи з інцидентом. Разом із тим доцільно було б ширше розкрити приклади порогових значень, за яких інцидент переходить з одного рівня ескалації на інший. Наприклад, можна було б запропонувати орієнтовні критерії за охопленням аудиторії, кількістю каналів поширення, швидкістю реплікації повідомлення, наявністю координованої поведінки, залученням зовнішнього інформаційного впливу або потенційними наслідками для суспільної довіри.

3. Позитивної оцінки заслуговує положення про запровадження протоколу цифрової автентичності офіційних повідомлень, викладене на с. 182, де автор обґрунтовує необхідність використання підтверджених каналів, збереження оригіналів і метаданих, резервного каналу підтвердження та видимого повідомлення про виправлення або компрометацію. Зазначене положення логічно пов'язане з інструментарієм стратегічних комунікацій і протидії дезінформації, систематизованим у табл. 3.10 на с. 181, а також із алгоритмом реагування на інцидент, поданим на рис. 3.7, с. 180. Водночас протокол цифрової автентичності доцільно було б додатково пов'язати з вимогами електронного архівування, фіксації історії змін, резервного доступу до підтверджених каналів і документування виправлень у разі компрометації облікових записів. Практично важливо не лише підтвердити справжність повідомлення в момент його оприлюднення, а й забезпечити можливість подальшої перевірки його первинної версії, часу публікації, відповідального підрозділу та підстав для внесення змін.

4. Розроблена система моніторингу й оцінювання ефективності реалізації державної інформаційної політики, представлена у підрозділі 3.3, є одним із вагомих результатів дисертації. Її інституційну архітектуру подано на с. 192, рис. 3.9, ієрархію показників – на с. 195, рис. 3.11, а каталог ключових показників – у табл. 3.17 на с. 196. Водночас у роботі можна було б детальніше розкрити модель підготовки персоналу комунікаційних і аналітичних підрозділів, який забезпечуватиме якість даних, верифікацію повідомлень та інтерпретацію показників. Автор слушно зазначає потребу у професійному стандарті для фахівців державних стратегічних комунікацій на с. 186, а також підкреслює необхідність фінансування підготовки персоналу, аналітики, аудиту й оцінювання на с. 187. Проте доцільно було б конкретизувати, які саме компетентності мають бути базовими, які – спеціалізованими, як має здійснюватися регулярне навчання, сертифікація або внутрішня перевірка якості аналітичної роботи.

5. Автор слушно приділяє увагу аналізу аудиторій і зворотного зв'язку, що відображено у рис. 3.6 на с. 177 «Каскад наративного планування стратегічних комунікацій», де передбачено матрицю аудиторій, повідомлення, канали та повернення реакції аудиторій до управлінського циклу. Водночас у дисертації доцільно було б ширше розкрити етичні та правові обмеження використання автоматизованого аналізу суспільних настроїв, особливо у частині персональних даних, недопущення політичного профілювання та захисту права громадян на законну критику влади. У роботі вже подано важливі правові й етичні запобіжники у табл. 3.11 на с. 185, а на с. 200 зазначено, що автоматизований висновок не може самостійно визначати неправдивість матеріалу, правомірність обмеження або санкцію щодо особи. Проте цей блок можна було б доповнити принципами мінімізації даних, обмеження строків зберігання, незалежного аудиту алгоритмічних інструментів і заборони використання аналітики аудиторій для політичного тиску.

6. Важливими є положення дисертації щодо локальних інформаційних вакуумів, які відображені у табл. 2.13 на с. 145 «Авторська матриця залишкового ризику гібридних інформаційних загроз», де локальні інформаційні вакууми оцінено як високий ризик. Також цю проблематику логічно доповнюють рис. 2.10 на с. 147 «Авторський цикл забезпечення інформаційної стійкості держави» та табл. 2.14 на с. 148 «Система вимірів авторського індексу інформаційної стійкості держави». Водночас ці положення доцільно було б розширити щодо деокупованих територій, прифронтових громад і територій із пошкодженими або нестабільними каналами зв'язку. У роботі слушно зазначено, що для прифронтових, деокупованих і тимчасово недоступних територій потрібні окремі сценарії та резервні канали, а також необхідність поєднання цифрових, локальних медійних та офлайн-каналів для груп із обмеженим цифровим доступом. Проте варто було б детальніше розглянути роль старост, місцевих лідерів думок, волонтерських мереж, гуманітарних штабів, мобільних інформаційних груп і друкованих повідомлень у підтриманні довіри та безперервності комунікації.

Наведені зауваження не зменшують наукової цінності роботи, а свідчать про складність обраної проблематики та перспективність продовження досліджень у цьому напрямі.

8. Загальний висновок

Дисертаційна робота Дубовика Дениса Євгеновича «Механізми реалізації державної інформаційної політики» є завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано важливе науково-прикладне завдання щодо теоретико-методологічного обґрунтування та розроблення науково-практичних засад удосконалення механізмів реалізації державної інформаційної політики України.

За змістом, рівнем наукової новизни, теоретичною та практичною значущістю виконана робота відповідає спеціальності 281 «Публічне управління

та адміністрування» та вимогам Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями), та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями), а її автор Дубовик Денис Євгенович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент

доктор наук з державного управління,
професор

Олена МИХАЙЛОВСЬКА